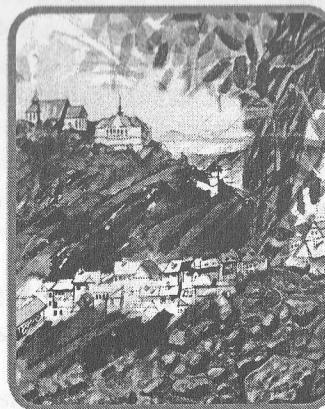

CALISTRAT HOGAŞ

PE DRUMURI DE MUNTE

În mulțumul zorilor plecără. Descindând treptea și
lărgind la Almăș. Fund însă nu dăinărat de CFFTA și săză
de zile fericite de drumuri măre, nu cufără sămânărișă deosebită
drum mai scurt pe care putea roastră. Ajuns într-o munte, într-o
Nici un sfînt de cără nu ar fi mai devenit într-o luncă

Editura ASTRO

CUPRINS

AMINTIRI DINTR-O CĂLĂTORIE

Spre mănăstiri.....	3
De la Văratic la Săcu.....	12
La Agapia.....	28
Spre Pipirig.....	37
Hălăuca.....	44
În Valea Sabasei.....	61
Pe Șeștină.....	76
Jupâneasa Zamfira.....	100
Ion Rusu.....	109
Un popas.....	122

ÎN MUNȚII NEAMȚULUI

Floricica.....	136
Spre Nichit.....	163
Părintele Ghermănuță.....	186
Singur.....	224
La Tazlău.....	255

Tipografia SHIK & STEFAN SRL
Strada N.Drăgan nr. 10, sector 5, București

CALISTRAT HOGAŞ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HOGAŞ, CALISTRAT

Pe drumuri de munte / Calistrat Hogaş. - Bucureşti : Astro, 2012
ISBN 978-606-8148-23-6

821.135.1-32
913(498.3)(0:82-32)

Editura ASTRO
Str. Iacob Negrucci, nr. 37A,
Sector 1, Bucureşti
Tel./Fax: 021 223 04 51

Comenzi la:

www.carteamea.ro
www.cartescolara.ro
www.depozit-de-carti.ro

AMINTIRI DINTR-O CĂLĂTORIE

SPRE MÂNĂSTIRI

Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine; a avea la îndemână cupeaua unui tren, roatele unei trăsuri sau picioarele unui cal înseamnă a merge sezând și a vedea numai ceea ce ți se dă, nu însă și tot ce ai voi. Iată pentru ce eu și Tânărul meu tovarăș de călătorie ne hotărâram a merge pe jos peste munți și în răgaz, de la Piatra până la Dorna, lăsând la o parte drumul mare.

În ziua de săse iulie eram gata; cu alte cuvinte, aveam toate trebuincioasele de drum aşezate în o boccea de forma unei raniți soldațe, legate la spate prin ajutorul unor curele ce se încrucișau pe pieptul nostru: la șoldul stâng câte un revolver, în dreapta câte un baston sănătos, și la picioare opinci de piele roșie, legate cu șferi negre de lână de capră, care ne înfășurau în spirală pulpa până la genunchi peste un colțun negru de lână vrâstat cu roș. O pălărie neagră și mare putea, la nevoie, să mă apere și de ploaie și de soare. Tovarășul meu, în loc de pălărie, avea pe cap un chipiu de uniformă, iar drept strai mai gros de lână era îmbrăcat cu o venghercă¹ de doc alb.

În revârsatul zorilor plecarăm. Deocamdată trebuia să mergem la Almaș. Fiind însă mai dinainte hotărât între noi de a ne feri de drumul mare, nu cunoșteam o potecă sau un drum mai scurt pentru ținta noastră. Ajunsem la barieră. Nici un suflet de om nu era încă deștept; numai câțiva câini,

¹ Venghercă - tunică

prea harnici poate, își făcea datoria bătând la noi, sau mai bine zis – la neobișnuita noastră îmbrăcămintă de drum.

Oricum însă, eu găseam de vină pe tovarășul meu, care avuse ciudata idee de a mărîta straiele de sublocotenent cu opincile, bastonul și bocceaua din spate; și mă sileam a-l face să priceapă că numai pentru dânsul făcea cainii atâtă gălăgie. Apucărăm la stânga pe prundul Cuejdiului înspre Dărmănești, fără să știm dacă am apucat bine sau rău. Norocul însă ține cu drumețul: la câțiva pași, pe prispa unei case albe, gospodarul și gospodina dormeau sub o plapumă, lipiți unul de altul pentru a putea să înfrunte, după socotința mea, răcoarea dimineții; căci, deși în iulie, dimineața din ziua de șase era totuși destul de rece; ei dormeau duși și se legăneau poate în visuri fericite; noi însă, și mai cu seamă eu, fără respect pentru toate aceste nimicuri și fără nici o ceremonie, mă apropiai de dânsii, ridicai cu bățul plapuma de pe nasul gospodarului, care dormea la margine, îl împinsei puțin, îl trezii și, fără a-i da bună dimineața cel puțin, îl întrebai scurt despre drumul la Almaș. Foarte rar se întâmplă cuiva să vadă o figură mai elocventă decât acea a omului meu; un psiholog ar fi scris volume întregi, eu însă cred de ajuns a spune că e – psihologic este vorbind – de mare interes înfățișarea unei figuri ce trece de la adâncă liniște a unui somn fără de grija la izbitoarea întipărire a unei surprinderi. Ceea ce s-a petrecut atunci în sufletul lui a fost, desigur, mai iute decât fulgerul; destul că, cu niște ochi de două ori mai mari decât cei ce poate avea de obicei, cu o față lungă și speriată și neputându-se lămuri de unde și cum răsărisem noi aşa ca din pământ, se uită la noi, măsurându-ne cu privirea-i zăpicită, de sus până jos și îndesându-se tot mai tare spre perete, ca și cum ar fi voit să scape de o vedenie supărătoare. Biata femeie, strâmtorată astfel și buimacă de somn, începu să intoarce sub ogheal² și a îngăima vorbe neînțelese, care nu puteau fi decât niște puternice protestări conjugale... Pentru a sfărși mai iute cu toate acestea, îl întrebai încă o dată pe gospodar despre drumul la Almaș.

— Pe aici, ne răspunse el în cele din urmă, arătându-ne spre deal; și spre acolo apucărăm și noi.

Desigur că speriatul nostru cicerone ne va fi urmat multă vreme cu privirea. Noi însă nu ne mai uităram îndărăt, ci ne urmărăm drumul pe prundiș, sărind ca niște capre peste bolovani, cursuri de apă, bălti și gloduri. Dimineața era măreață și ne vătea o adevărată zi de iulie. Nici un nor nu plutea sub albastrul cerului adânc și impiede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiseră și cel mult dacă îndrăzneața Stea a Ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Nici un vânt nu mișca aerul, și grâul, în lanurile de aur, stătea tot atât de neclintit ca și firul de iarba din fânețele înflorite. Roua avea înfățișarea unor mărgăritare ce nu așteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante. Umezeala și răcoarea dimineții dădeau întregii firi o nespusă frăgezime. Totul începuse să se deștepta sub întâiale raze ale zilei, dar totul era cuprins de o liniște, de o tacere, de un fel de înmărmurire solemnă: și firea întreagă părea că se află în o religioasă așteptare. La răsărit se ivea geana de aur și de purpură a unui soare Tânăr, care într-o clipă șterse într-o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munților neguroși. Noi ne urmărăm drumul cu sufletul stăpânit de măreția privaliștii, iar rarii drumeți ce întâlneam, și pe care-i lăsam în urmă, după ce ne doreau cale bună, se uitau lung și mirați după noi.

Spre a merge la Almaș pe drumul mare, ar fi trebuit să suim Dealul Balaurului, ce se ridică dincolo de Dărmănești. Lucrul acesta însă nestând în planul nostru, de la o vreme cotirăm de la Dărmănești, la stânga, spre Gârcina, pentru a tăia peste dealuri, pe drumul de picior. Drumul acesta ne duse spre Gârcina până la biserică din sat, de unde trebuia să ne îndreptăm către Almaș: în drum ne întâlnirăm cu preotul locului, care mergea cu un țăran la un ogor din apropiere. Pe preot îl cunoșteam și-l întrebai de drumul ce trebuia să apucăm, ca să ieşim la Almaș. După ce căptăram lămuririle trebuincioase, plecarăm înainte. În urmă tocmai, am aflat că țăranul ce însoțea pe preot era ajutorul de primar al comunei

² Ogheal – plapumă

Gârcina și că, văzându-ne aşa de neobișnuit îmbrăcați, își aduse aminte că în cercul comunei lui are și îndatoriri polițienesti. Astfel, după ce ne depărtărăm puțin, se întoarse către preot și-l întrebă dacă ne cunoaște. Preotul, care înțelegea bănuielile ajutorului de primar și care voia să glumească puțin, îi răspunse că habar nu are de cine suntem și că nici nu ne-a mai văzut vreodată pe meleagurile acelea. Ajutorul, de cuvânt și totdeauna cu priveghere pentru siguranța publică, căută să afle tot de la preot dacă aveam pașapoarte în regulă. Acesta dete din umeri și-i răspunse foarte serios și cam îngrijit:

— Știu eu? Poate că sunt niște scăpați de la vreun arest; ar fi bine să cauți și te încredință și cu atât mai mult, cu cât aveți, mi se pare, la primărie niște porunci în această privință.

— Că bine zici, părinte! Și nici una, nici două, se întoarse din drum, apucând spre primărie, cu gând de a trimite câțiva vătăjei în urma noastră, ca să ne prindă și să ne ducă la comună. Preotul, văzând că gluma se îngroașă, îl lăsa să meargă puțin, apoi începu să râde cu hohot și-l chemă înapoi, spunându-i cine suntem.

— Să mă bată Dumnezeu, părinte, zise ajutorul de primar, că, de nu-mi spuneai sfinția-ta sau de-i întâlneam singur, îi legam burduf și-i duceam la comună, ca să le cercetez pașapoartele. Cine dracu i-a îndemnat să se îmbrace ca niște marchidani³ și să cutreiere satele? Văzut-ai pe cel mai Tânăr? Tuns, cu chipiu de uniformă, cu opinci și cu bocceaua în spate, parcă era un dezertor. La Gârcina i-a scăpat sfinția-ta; da nu știu cine are să-i scape la alte comuni.

Și țărانul avea dreptate: cel întâi nespălat avea tot dreptul să ne întrebe de pașapoarte sau cel puțin de biletelor de identitate.

În timpul acesta noi ne urmam drumul liniștiți, tăind de-a lungul Gârcina, un sat și de munte, și de câmp; de munte, fiindcă nu se mai sfârșește, de câmp, fiindcă sunt casele foarte dese. Străbăturăm deci satul acesta sau, mai bine zis, această nesfârșită stradă de case țărănești, prin care cineva

merge aproape două ceasuri cu credința, de la o vreme, că celălalt capăt trebuie să fie pe lumea cealaltă. În adevară, până ce să ajungem la jităria⁴ despre miazănoapte, sudoarea ne înmuiase trupurile și ciuda ne cuprinsese sufletele. Băltocacele verzii, miasmatice și adânci, care împănau drumul în lung și în lat, ne sileau la sărituri gimnastice și de preciziune peste golarile destul de mari dintre bolovanii puși în rând pe marginea acestor băltocace. Nenorocit piciorul greoi sau neghibaci, care n-ar fi avut în el ceva din firea caprelor! O baie de glod, până la genunchi, ar fi fost neînlăturată. Noi însă, din fericire, eram deprinși cu aceste punți de un alt soi și le trecurăm pe toate fără greș.

Ieșiți afară din sat, răsuflărăm în sfârșit și ne urmarăm drumul spre Almaș pe poteca de picior, ce tai dealurile de-a curmezișul între răsărit și miazănoapte. La dreapta se întinde un sir de coline cu povârnășuri dulci și acoperite cu sămănături, fânețe și ciritei⁵; la stânga colinele se schimbă în dealuri, și, mai departe, între apus și miazănoapte, dealurile devin munți, al căror lanț umple întregul cerc al vederii din partea aceea. După un mers grabnic de două ceasuri și mai bine, ieșirăm pe creasta unui deal lutos și sfârâmat, care se ridică la o mică înălțime deasupra Almașului. Scoborâram în sat, trecând părâul cu același nume, și merserăm la micul schit de călugărițe, care se află din sus de curtea boierească.

Starița schitului era rudă cu tovarășul meu de drum și, prin urmare, de la sine se înțelege că furăm cu deosebită cinste primiți. E foarte atingător lucru să vezi cu câtă bunăvoieță și cu câte jertfe chiar se îndeplinesc datoriile ospitalității în aceste schituri locuite de câteva femei sărmâne. Poate că adevaratele învățături evanghelice au și ele cuvântul lor, în aceste locuri, cel puțin. Furăm deci cu mare dragoste ospătați și găzduiți până a doua zi.

De la Almaș, trebuia să mergem la Horaița, dar, fiindcă nu cunoșteam drumul, furăm nevoiți a cere la starița schitului pe cineva care să ne călăuzească. Acesta fu lucrul cel

⁴ Jitărie – bariera unui sat

⁵ Ciritei – tufiș de copăcei

mai ușor, de vreme ce maica Filofteia se părea că nu are în mănăstire altă însărcinare decât pe acea de călăuză. Ne gătirăm și plecarăm. Călăuza mergea înainte și noi după ea. Și acum mi se pare că văd aievea pe maica Filofteia: era o femeie de statură mijlocie, mireană la trup și numai la cap călugăriță. Poate că acesta era portul ei de drum, noi ne dădurăm însă cu socoteala că ea ar fi trebuit să nu-și pună niciodată altă îmbrăcăminte... Avea maica Filofteia niște ochi căprii și mari, care te tăiau în suflet cu ascuțișul privirii lor și care, deși trecuți în vîrstă, ardeau totuși de focul unei tinereți mistuite de văpaia unor patimi înădușite. Gura ei cam mare și buzele ei, deși vestejite, dar totuși destul de cărnoase, făceau să te gândești fără voie la păcătoasa biblică care ar fi aruncat peste umerii desfrâului său haina cuviosă a mironosițelor. Chiar fața ei boțită sporea însășiarea atâtătoare a întregului și te făcea să ți-o închipui cu douăzeci de ani în urmă... De sub comănac, îi ieșea pe tâmpale, în semicercuri, părul ei cărunt, dar aşezat totuși și pieptănat cu multă îngrijire. Ce păcat că nu era negru acest păr!...

Ea era tăcută, noi tăcuți; ea gândindu-se la cine știe ce, eu cu capul plin de socoleli lumești, ne urmam drumul pe pârâul Almașului la deal. Căldura miezului de iulie era covârșitoare și ar fi fost cu neputință de înfruntat, dacă umbra pădurilor n-ar fi stâmpărat-o puțin. Din când în când, ne opream la umbră spre a ne odihni: călăuza noastră însă ne găsea prea bicisnici, și avea dreptate; dacă cineva ar fi avut fantezia să se uite la picioarele ei, care, fără să roșească cătuși de puțin, se iveau, până mai sus de glezne, de sub fusata ei scurtă de cit, și, mai mult încă, dacă s-ar fi urcat cu închipuirea ceva mai sus, ar fi găsit, în loc de picioare, niște fuse de oțel, care, lipsite de rotunjimea plină a tinereții și fără caracter pământesc, puteau să se miște în mod mecanic fără sfârșit. Această femeie zbura, nu mergea. Ș-apoi maica Filofteia avea credința deplină a darului său... Pe drumul ce țineam noi, se întâmplase, cu câteva zile mai înainte, niște prădăciuni sau, mai bine zis, niște potlogării. Luase, de pilădă, un oarecare îmbrăcat într-un suman rupt traista cu făină din spatele unui gușat, îi dăduse câțiva pumni și se mistuise

în pădure; sau întâlnise un altul pe o proastă, îi luase legătura cu fasole și se făcuse iarăși nevăzut. De aceste neajunsuri se temea maica Filofteia să nu ni se întâmpile și nouă, și se hotărî, deci, să facă pentru noi o rugăciune de drum, spre a ne ajuta Cel-de-Sus ca să ajungem teferi și netulburați de nime la ținta călătoriei noastre. Își scoase, prin urmare, mătăniile din sân și, ca și cum ar fi vorbit cu sine însăși, începu a șopti o rugăciune, însotind acest monolog intim cu niște cruci mari, îndesate și cu evlavie însemnate pe toate cele patru puncte cardinale ale persoanei sale. Din când în când, făcea și câte o mătanie spre răsărit, lipindu-și cu sfîrșenie fruntea de pământ. În timpul acesta, noi ne urmam drumul sărind peste pâraiele ce ne tăiau mersul sau trecând pe sub giganticii brazi răsturnați de vijelie ori de moarte naturală și care, rezemați cu vârfurile lor pe înălțimea brazilor dimpotrivă, alcătuiau, pe deasupra capetelor noastre, niște uriașe punți aeriene, aruncate de însuși Dumnezeu pentru sălbaticii și sperioșii locuitori ai pădurilor neumblate.

Către asfințit, sosirăm la Horaia, unde furăm primiți cu oarecare răceală de către egumenul mănăstirii, care stătea în cerdac la aer curat.

Din întrebările și răspunsurile obișnuite despre sănătate, ne puturăm lămuri că sfîntia-sa suferea de un gutunar și că, prin urmare, întreaga sa veselie sufletească înghețase sub această răceală din părțile înalte ale persoanei sale; totuși ni se porunci un borș cu chitici și un pui de mămăligă, nimicuri care toate se mistuiră iute sub flămânde noastre linguri și furculiți... Ce voi? devenisem la drum mai mâncăcioși decât evangelistul Ion; atâta numai că părintele egumen nu știa că pofta de mâncare e o virtute cu totul biblică și că, mai la urmă, e foarte îndoielnic lucru să se fi saturat cinci mii de oameni cu cinci pâini și doi pești, ba încă să mai fi rămas și douăsprezece coșuri de fărmături!... Bine sau rău, astămpărărăm cărceii de foame ai stomacului nostru și merserăm apoi în biserică, spre a vedea mai de aproape această zidire, pe care o cunoșteam numai din nume. Pe din afară nu e decât un masiv de piatră văruit cu galben, în care nu se vede nici o idee arhitectonică: deasupra, o ceată de turnuri ce nu

se înțeleg între ele, își dau brânci și se îndeasă unele în altele, spre a nu cădea, pare că, jos de pe masivul de sub picioarele lor. Pe dinlăuntru, zidurile sunt stropite cu albastru și galben, iar pictura e puțină și proastă; toți sfintii și toate sfintele, cu Iisus Hristos în frunte, sunt ieșiti de sub penelul aceluiași iconar rus care a zugrăvit mai toate vechile noastre biserici.

În aceste locuri, oriîncotro te întorci, te împresoră singularitatea, la hotarele căreia viața se pare că expirează. Omul împrumută aici mutismul de la arborii în mijlocul căror trăiește, aşa încât cele mai guralive ființe din aceste locuri sunt numai lăstunii, care zboară în stoluri negre înainte de apusul soarelui și se învârtesc tipând în jurul turnurilor albe și neclitite ale bisericii.

Nu departe de Horaița, pe un munte despre miazăzi, se află Horaița Mică sau Horaicioara: schitul acesta e un adevarat cuib de vultur aninat în crăpătura unei stânci aeriene. El stă mai totdeauna ascuns între nori și, numai când aceștia se desfac, schitul se zărește albind dintre brădișul negru.

În zori, a doua zi, apucărăm drumul Văraticului. Călăuzul nostru, un băietan ca de cincisprezece ani, nu știa decât pe cel mai lung și mai rău; pe acela deci apucărăm și noi. Cât merserăm prin umbră, drumul fu plăcut. Fagi și paltini cât lumea de bătrâni, cu trunchiuri albe și goale, își împreunau sus de tot frunzișurile lor și alcătuiau deasupra capeteelor noastre o boltă de umbră și verdeașă. Singurul glas al locurilor acestora e numai glasul vântului, care se taie, suspinând, pare că dureros, în frunza ascuțită a bradului; și glasul acesta are un farmec nespus...

Toți cății trecuseră pe aici, călători poate ca și mine, își zgâriaseră numele lor în scoarța netedă a fagilor. Cu drept sau fără drept, găseam vinovați, în gândul meu, pe toți acești zgârietori de copaci, care avuseră deșertăciunea vrednică de râs de a-și eterniza numele în pustiu; și cu atât mai mult îi găseam vinovați, cu cât mi se părea mie că urma omului în aceste locuri răpea ceva din măreția singurătății și se amesteca jignitor în sublimul întregului.

Peste puțin, scăpătarăm de la umbră și ieșirăm într-un lumeniș de seminceri. Ne aflam în parchetele de pe Cracău Negru. Din depărtare, prin aerul sec, ajungea până la noi glasul omului și al toporului. Din când în când, o trăsniță colosală umplea văile munților: erau fagii, paltinii sau brazii amețitor de înalți, care, în căderea lor prăpăstioasă, sfârâmau și doborau tot în calea lor. Ziua era la amiază și un aer înflăcărat ne înconjura din toate părțile. Soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; cu toate acestea noi ne urmam drumul pe hogașul săpat de butuci în coasta muntelui și, numai cât în răstimpuri, eram siliți a ocoli, prin smiduri⁶, băltoacele glodoase și verzii ce ne tăiau drumul. Eram atât de grăbiți să poposim undeva la umbră, încât nici nu mai băgăm în seamă pe un întreg popor de broscoi cu ochi holbați și verzi, care – ieșiti pe jumătate din umedele și glodoasele lor locuințe – ne salutau orăcăind și apoi dispăreau iute la apropierea noastră.

După ce ne oprirăm puțin la o colibă părăsită, cum-părîram în valea Cracăului. Ajunși la acest pârâu limpede ca o picătură de rouă, ne stămpărăram setea și începurăm iarăși a urca, de-a curmezișul, un sir de coline lutoase și seci, acoperite cu tufari de aluni, mesteacăni și arini. De pe cea din urmă colină ce se înalță deasupra Văraticului, o întinsă priveliște se deschise ochilor noștri: sub noi, Valea-Sacă se răsfăța cu casele ei albe și curate între două dealuri acoperite cu grădini, fânețe și semănături. Mai departe, între răsărit și miazăzi, Băltăteștii, cu măretele-i grădini și așezămintele sale de băi, păreau că vor să se ascundă după nesfârșitele siruri de plopi înalți de mesteacăni blonzi și de brazi posomorâți; cu toate acestea, o rază de soare, căzută din cer peste acest cuib de zână pierdut între îndoitorile verzi ale dealurilor, răsfrângea până la noi lumina strălucitoare de pe plăcile metalice cu care e acoperit. În față, orizontul era închis de cele din urmă ramuri ale râpoșilor munți de marnă

⁶ Smid, smidă – desis format din copaci tineri sau din tufe de spini, de zmeură etc.

cenușie ai Neamțului, care se întindeau ca o fâșie de fum plumburiu pe zarea cerului depărtat... La picioarele lor, orașul alb cu pârâul său limpede scânteia sub lumină soarelui. Alătura, în umbra depărtării, stătea nemîșcată și gânditoare pare că vestita Cetate a Neamțului, cetatea lui Ștefan, martoră nepieritoare a gloriei noastre trecute. Stăturăm deci la umbra unui mesteacân, spre a ne odihni și a ne sătura ochii și sufletul de această măreață priveliște și, când soarele aproape scăpătase după Ciungi, intrărăm în Văratic.

DE LA VĂRATIC LA SĂCU

Cine nu cunoaște această mănăstire de călugărițe și care călător nu are de spus un cuvânt pentru ea?

Era pe timpul băilor, și în tot anul o mulțime de oaspeți, din toate părțile Moldovei mai cu seamă, își petrec aici luni-le de vară; prin urmare, nu ne mirărăm deloc când văzurăm, pe drumul mănăstirii, încrucișându-se moda lumească cu uniforma bisericescă: rochia cu rasa, comănacul cu pălăria, mâna goală cu mănușa, mătăniile cu evantaliul, umilitul papuc pe talpă cu îndrăznețul călcăi Louis Quinze, negrul posomorât cu toate culorile din lume, găitanul cu dantelele, smerenia cu îndrăzneala și, în urma tuturor, ipocrizia cu sufletul fără ascunsuri!.... și multe încă aş mai fi văzut, dacă foamea nu mi-ar fi dat pinteni și nu m-ar fi silit să sui scările lustruite ale arhondaricului. O veche mironosiță a lui Hristos stătea jos la capătul de sus al scărilor și își odihnea, dormitând, imensitatea greoaie a trupului său...

Când furăm aproape de ea, își ridică spre noi, cu o lene aristocratică, privirile-i spălăcite și verzii...

— Blagoslovește, măicuță, zisei eu, încinându-mă după cuviință.

— Domnul! răspunse ea alene și trăgănat, întinzându-mi spre sărutare dosul alb și grăsuliu al dreptei sale, cu mătăni cu tot.

Sărutai cu o prefăcută evlavie această dreaptă care, dacă nu mirosea tocmai a smirnă și a tămâie, apoi mirosea cel puțin a un parfum obișnuit pe vremuri, care-mi pătrunse până în creieri; totuși actul acesta de smerenie ne sluji drept pașaport pentru arhondaric, unde ni se dădu casă și masă.

Stăturăm două zile în Văratic. Cu această împrejurare mă putui încredea că oaspeții obișnuiți ai mănăstirii aveau cuvânt să petreacă aicea câte o lună sau două. În adevăr, aerul, apa, preumblările, societatea chiar sunt atâtea lucruri care îndeamnă pe mulți a ieși din vîrtejul orașelor mari și a căuta odihna sufletească în aceste locuri însuflătite de o viață mai dulce și mai tihnită.

Toaca, cu glasul său cicălit și subțire, clopotul, cu vocea sa gravă, rară și sonoră, sunt capii de familie ai acestui furnicar de fințe negre, care foiesc repede în toate părțile, fără zgromot, cu papucii lor de talpă și cu mătăniile în mâini. După glasul lor se regulează toate îndeletnicirile văzute și nevăzute ale comunității. E totuși foarte greu pentru un străin să pătrundă în toate amănunțimile vietii călugărești. Un călător nu poate vedea, mai întotdeauna, decât numai coaja monahismului. Astfel, dacă ieși dimineață în medeanul⁷ din fața mănăstirii, unde se vinde și se cumpără, dacă străbați ziua cărările și drumurile ce se încrucișează și se taie în toate părțile, dacă mergi în biserică cea mare la vescernie, utrenie sau liturghie, dacă te duci pe la cunoștințe ziua sau seara, nu vei putea întâlni decât figuri paragrafisite,⁸ gheburi, zbârcituri, ochelari, cataruri cronice, reumatismuri, gingini goale, dinti falși, guri înfundate, bărbi ascuțite, peri albi și... fățărmică smerenie. Cu toate acestea, dacă te întâmpli în lăuntru mănăstirii, când se face slujba în paraclisul de lângă arhondaric, și dacă îți arunci ochii în sus spre negreață ce umple cerdacul din față, în tihnă și în răgaz poți

⁷ Medean – loc viran, bătătură

⁸ Paragrafisit – învechit, uscat